

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
збірник наукових праць
(за матеріалами науково-практичної конференції)

Одеса
2023

УДК:376
П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ
Вченої Ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського
(протокол №4 від 26.10.2023 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ганчар І. Л. – доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання і спорту Національного університету «Одеська морська академія».

Кисличенко В. А. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцента кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – професор **Форостян О. І.**

Відповідальний редактор – професор **Соколова Г. Б.**

Технічний редактор – викладач **Маматова З. Р.**

Члени редколегії:

Лещій Н. П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Арнаутова Л. В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Притиковська С. Д. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського», завідувачка СНДЗ №193 компенсуючого типу м. Одеси

Галущенко В. І. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Григор'єва Л. В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи №75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць (за матеріалами науково-практичної конференції) / редкол. О. І. Форостян та ін. – Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. 295 с.

УДК:376

ББК:74.00

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2023

Список використаних джерел:

1. Татьяначикова І. В. Сучасні підходи до проблеми соціалізації дітей з особливими освітніми потребами УДК 376.015.31:316.614 DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2019.21.2-15> 3 4
2. Швалб Ю. М. Психологічні моделі соціалізації особистості / Ю. М. Швалб // Актуальні проблеми психології. 2015. Т. 7, Вип. 38. С. 503-517. Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/appsubh> 2015.

Форостян О. І., Лесик С. І.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Постановка проблеми. Демократичні перетворення в Україні обумовили глобальні зміни у філософії освіти, визначенні її мети, завдань, методів діяльності. Сучасна демократія вимагає від людини готовності і здатності до активної участі у справах суспільства і держави на основі глибокого усвідомлення своїх прав і обов'язків, себе як повноправного члена соціальної спільноти, громадянина своєї країни. Ці пріоритети передбачають орієнтацію на відродження національної гідності, патріотизму й громадянської зрілості особистості, що включає освіченість на рівні кращих світових зразків, гуманізм, духовність, діловитість; активну позицію кожної людини, зокрема її самореалізацію у матеріальній і духовній сферах суспільного життя, дотримання конституційних норм тощо.

Важливим показником розвитку суспільства є гуманне, турботливе і милосердне ставлення до дітей з особливостями у розвитку, які мають право на повноцінне життя.

Досліджуються теоретико-методологічні засади соціалізації особистості дитини з особливими потребами. Пошук шляхів та форм роботи соціальної адаптації осіб з вадами психофізичного розвитку є важливим завданням корекційної педагогіки на сучасному етапі. Актуальним стає вивчення особливостей становлення людей з обмеженими функціональними можливостями в суспільстві та процесів їхньої адаптації, інтеграції, соціалізації в повсякденне життя. Соціальна адаптація дітей-інвалідів буде успішною, якщо вони матимуть можливість набувати досвід спілкування в умовах масових навчальних та виховних закладів. Інклюзивне навчання.

Мета статті: виявлення та сприяння у вирішенні проблем соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.

Ефективність соціальної адаптації, особистісного розвитку дітей з особливими потребами залежить від того, наскільки успішно будуть підготовлені дошкільники з особливими потребами до шкільного життя.

Виклад основного матеріалу дослідження. В дошкільному дитинстві важливо сформувати у вихованців не тільки мовленнєву компетентність (навички правильної звуковимови, оволодіння звуко – буквенним аналізом та синтезом, елементами грамоти тощо) необхідно навчити дитину спілкуватися, товаришувати з однолітками, знаходити відповіді на складні

життєві ситуації, планувати та підпорядковувати свої дії інтересам колективу.

Актуальним це питання є вже і через помітне зростання рівня інвалідності в останні роки. Понад 650 мільйонів людей, що становить приблизно 10-15 % населення світу живуть з інвалідністю. Вони представляють собою найбільшу групу меншин. В Україні сьогодні налічується близько 186 тисяч дітей інвалідів, а за даними ЮНІСЕФ прогнозується 212 тисяч хворих дітей і 85 тисяч дітей з важкою інвалідністю. До сьогодні в Україні не існує єдиного терміну стосовно осіб, що мають фізичні та психічні відхилення у здоров'ї. Так у засобах масової інформації, спеціальній літературі вживаються поняття: інвалід, особи з обмеженими функціональними можливостями, люди з обмеженою дієздатністю, люди з особливими потребами, особи з вадами розвитку. У законодавчих документах, як правило, домінує термін «інвалід».

Слід розрізнити інтеграцію й інклюзію. Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, і передбачає навчання дитини з особливостями психофізичного розвитку в умовах загальноосвітнього закладу з обов'язковим фаховим психологом – педагогічним супроводом.

Діти з особливими освітніми потребами, включаючись в освітній процес дошкільного закладу, взаємодіють зі здоровими дітьми, спостерігаючи за ними, наслідують їх, отримуючи соціальний досвід, як і їхні ровесники. [2]

Інтенсивна соціальна взаємодія сприяє встановленню дружніх, позитивних стосунків, своєрідної мережі соціальної підтримки. Спільні заняття стимулюють концентрацію уваги дітей. Посилюють їхню мотивацію до навчання. Дитина з особливими потребами спостерігає за реакцією інших дітей на те чи те завдання, бачить способи його виконання, чує їхні мовленнєві висловлювання. Такі спостереження сприяють формуванню інтересу до пізнання навколишнього світу, до навчальної діяльності, до співпраці, забезпечуючи успішну соціальну, психологічну та фізичну адаптацію до умов життєдіяльності здорових дітей.

Соціальна реабілітація дитини-інваліда – це комплекс заходів, спрямованих на відтворення порушених чи втрачених дитиною суспільних зв'язків та відносин. Метою соціальної реабілітації є відновлення соціального статусу дитини, забезпечення соціальної адаптації у суспільстві, досягнення певної соціальної незалежності.

Сутність соціально-педагогічної реабілітації полягає у створенні таких умов для саморозвитку людини, в результаті яких виробляється активна життєва позиція особистості.

Навчальні плани, індивідуальні програми розвитку розробляються з урахуванням особливостей дитини: її інтересів, стилю пізнання, рівня розвитку, властивостей темпераменту та характеру, культури родини. Відповідно адаптується фізичне і навчальне середовище групи. Дитина з

особливими потребами має можливість поступово рухатися вперед, педагоги не вимагають від неї виконувати все так, як від нормотипових дітей. Велика увага має приділятися соціально-емоційній сфері. Такий підхід сприятиме розвитку позитивної самооцінки, самостійності, незалежності.

Ще Л.С. Виготський вказує на антипедагогічність правил, згідно яких ми для зручності підбираємо однорідні колективи відсталих дітей. Роблячи це, ми не лише йдемо проти природної тенденції в розвитку дітей, але, що значно більш важливо, ми позбавляючи розумово відсталу дитину колективної співпраці та спілкування з іншими, які стоять вище у своєму розвитку, ускладнюємо, а не полегшуємо найбільшу причину, що спричинює недорозвиток його вищих функцій. Надана сама собі, дитина з вадами у розвитку тягнеться до дитини, яка стоїть вище за своїм розвитком. Ця різниця інтелектуальних рівнів - важлива умова колективної діяльності. Дитина з проблемами у розвитку, яка знаходиться серед собі подібних, позбавлена такого животворного джерела розвитку.

Інтеграція дітей з особливими потребами набула світового масштабу. До цього процесу долучені всі високорозвинені країни. Особливої активності вона набула в останні десятиріччя. Саме останнім часом спостерігається посилена увага до зазначеної категорії дітей, активно відбуваються процеси їхньої інтеграції в загальний соціум, розробляються засоби участі у спільному навчально-виховному процесі та шкільному житті.

Такий підхід до освіти дітей з особливими потребами покликаний до життя низкою різнохарактерних причин. В цілому їх можна означити як соціальне замовлення суспільства і держави, що досягли певного рівня економічного, культурного і правового розвитку. В основі концепції інтеграції лежить дотримання принципу прав дитини на користування всіма можливостями, які пропонує суспільство. Шлях розвитку відсталої дитини лежить через співпрацю, соціальну допомогу іншої людини, яка спочатку є її розумом, її волею, її діяльністю. Це положення цілком співпадає із нормальним шляхом розвитку дитини. Отже, шлях розвитку відсталої дитини лежить через спілкування та співпрацю, через іншу людину. Інтеграція дітей з особливими потребами в колективи ровесників навчає їх виявляти активність, ініціативу, свідомо робити вибір, досягати згоди у вирішенні проблем, приймати самостійні рішення. Ставлення до такої дитини, як до особистості, а не як патологічного суб'єкта передбачає визнання в ній особистості, прийняття її індивідуальних особливостей, поваги її честі та гідності.[4]

Висновки: інтенсивна соціальна взаємодія сприяє встановленню дружніх, позитивних стосунків, своєрідної мережі соціальної підтримки. Спільні заняття стимулюють концентрацію уваги дітей. Посилують їхню мотивацію до навчання. Дитина з особливими освітніми потребами спостерігає за реакцією інших дітей на те, чи те завдання, бачить способи його виконання, чує їхні мовленнєві висловлювання. Такі спостереження сприяють формуванню інтересу до пізнання навколишнього світу, до

навчальної діяльності, до співпраці, забезпечуючи успішну соціальну, психологічну та фізичну адаптацію до умов життєдіяльності здорових дітей. Діти з особливими освітніми потребами, включаючись в освітній процес дошкільного закладу, взаємодіють зі здоровими дітьми, спостерігаючи за ними, наслідують їх, отримуючи соціальний досвід, як і їхні ровесники.

Список використаних джерел:

1. «Вихователь – методист дошкільного закладу». Журнал №10,2009р.
2. «Вихователь – методист дошкільного закладу». Журнал №11,2009р.
3. «Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів» (навчально-методичний посібник), заг. ред. М. А. Порошенко та ін. Київ, 2018.

Форостян О. І., Мочалова Г. В.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОГО ДИХАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Постановка проблеми. Правильне мовленнєве дихання є основою мовлення. Воно забезпечує нормальне голосо- та звукоутворення, зберігає плавність та музичність мови. При правильному мовному диханні дитина зможе правильно вимовляти звуки, говорити голосно, чітко, виразно, плавно і дотримуватися необхідних пауз. Найперше, чому дитині важливо навчитися - це робити сильний плавний видих ротом. Малюкові треба навчитися контролювати час видиху, витратити повітря економно і ще й спрямовувати повітряний струмінь у потрібному напрямку. Всім відомо, яку важливу роль у житті кожної людини грає дихальний апарат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правильне фізіологічне дихання передбачає, правильне мовленнєве дихання. Ці питання розгортають у своїх працях Галущенко В.І., Конопляста С.Ю., Притиковська С.Д., Шеремет М.К. та ін. Мовленнєве дихання – це можливість людини виконувати короткий глибокий вхід і раціонально розподіляти повітря при видиху з одночасним виголошенням різних звукосполучень. Тільки правильне мовленнєве дихання дозволяє людині витратити менше м'язової енергії, але разом з цим досягати максимального звуку та плавності.

Мовленнєве дихання відбувається довільно (людина сама себе контролює), немовне ж виконується автоматично. При говорінні людина контролює вдих і видих, змінюючи його та забезпечуючи плавність, тривалість і легкість вимови. Якщо дитина погано говорить, то починати роботу з розвитку мови слід, перш за все, з розвитку дихання.

Розвивати дихання допомагають різні ігри та вправи. Правильне дихання допоможе дитині навчитися говорити спокійно, плавно, не поспішаючи. Деякі вправи у розвиток дихання допомагають також навчити дитини правильно вимовляти ті чи інші звуки. Якщо дитина під час промови надує щоки, то й мова його невиразна саме з цієї причини. І перш, ніж починати постановку звуків, необхідно навчити дитину правильному виробленню повітряного струменя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Завданнями роботи з розвитку мовного дихання є: 1) формування навичок правильного мовного